

„NAJCENNIEJSZE KLEJNOTY KULTURY – SPOTKANIA KÓRNICKIE”

**PROJEKT REALIZOWANY PRZEZ BIBLIOTEKĘ KÓRNICKĄ PAN
W LATACH 2011-2013***

POWSTANIE PROJEKTU

W bogatych magazynach Biblioteki Kórnickiej Polskiej Akademii Nauk znajdują się bezcenne rękopisy, w tym autografy Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Napoleona Bonaparte oraz niezwykle cenne, przepięknie iluminowane rękopisy średniowieczne. Księgozbiór urozmaicają dużej wartości stare druki oraz bardzo bogaty, unikatowy w skali ogólnopolskiej zestaw druków XIX-wiecznych. Z uwagi na potrzebę promowania zarówno wiedzy o Bibliotece, jak i o przechowywanych przez nią skarbach, jej pracownicy w porozumieniu z Fundacją „Zakłady Kórnickie” zdecydowali się przygotować projekt wykorzystujący środki unijne. Wychoząc naprzeciw oczekiwaniom użytkowników pragnęliśmy przygotować cykl zajęć edukacyjnych prezentujących z jednej strony dzieje piśmiennictwa, z drugiej cenne zbiory Biblioteki Kórnickiej. Merytoryczną stronę przedsięwzięcia opracowali pracownicy Biblioteki, natomiast przygotowaniem projektu zgodnego z wymogami unijnymi zajęła się Grażyna Pietrzak z Fundacji „Zakłady Kórnickie”.

ZAŁOŻENIA PROJEKTU

Pod koniec roku 2010 otrzymaliśmy informację z Urzędu Marszałkowskiego, iż wniosek uzyskał dofinansowanie z Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, w związku z czym przystąpiliśmy do realizacji

---

* Projekt został dofinansowany z Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013.

zadań. Koordynatorem projektu wyznaczono wspomnianą G. Pietrzak, natomiast działania ze strony Biblioteki Kórnickiej koordynowała jej pracownik – Magdalena Biniaś-Szkopek.

Projekt uzyskał dofinansowanie na trzy lata działań (2011-2013). Każdy rok obejmował cztery bloki tematyczne – prezentacje rękopisów, starodruków, książek XIX-wiecznych oraz organizację tradycyjnych już weekendów majowych. Blok pierwszy, obejmujący cztery pierwsze miesiące roku, to „spotkania” z niezwykłą historią manuskryptów, a także warsztaty dotyczące materiałów i narzędzi pisarskich. Maj – co roku – rezerwowaliśmy na weekendowe, tematyczne wystawy najcenniejszych zbiorów Biblioteki, w tym słynnego rękopisu „*Dziadów*” części III Adama Mickiewicza w czasie znanego już w Wielkopolsce weekendu romantycznego. Przez kolejne cztery miesiące prezentowaliśmy dzieje starodruków w historii piśmiennictwa, uatrakcyjnione zajęciami praktycznymi z zakresu warsztatu introligatora. W ciągu ostatnich trzech miesięcy roku spotkania dotyczyły XIX-wiecznej rewolucji w historii książki, a prelekcje były wzbogacane pokazami cennych druków z naszych zbiorów. Imprezy odbywały się w każdą sobotę i niedzielę w godzinach 11-13:30 (jedynie w maju od 11:00 do 15:00). Spotkaniom towarzyszyły ciekawe prezentacje, warsztaty praktyczne oraz wystawy najcenniejszych zbiorów bibliotecznych. Na wszystkie zajęcia wstęp był wolny.

REALIZACJA PROJEKTU – 2011 R.

W roku 2011, od stycznia do kwietnia w weekendowej ofercie Biblioteki Kórnickiej pojawiły się dwa typy zajęć. Były to warsztaty praktyczne przygotowane przez konserwatorki Biblioteki: „Papier czerpany na sicie i atrament z liści dębu – sztuka tworzenia średniowiecznego rękopisu” oraz wykład połączony z wystawą zbiorów – „Piękno i unikatowość rękopisu na przestrzeni wieków”. Spotkania odbywały się w przyziemiach Zamku i ściągały duże grupy zainteresowanych.

W ramach weekendów majowych 2011 roku odbyło się pięć wystaw. W dniach od 1 do 3 maja dla wielbicieli historii Wielkopolski zorganizowaliśmy weekend poświęcony Tytusowi Działyńskiemu, twórcy Biblioteki Kórnickiej. Pokazane materiały dotyczyły życia i działalności tego niezwykłego Wielkopolanina w 150. rocznicę jego śmierci. Kolejne spotkanie (7-8 maja) to weekend azjatycki, w czasie którego można było podziwiać ukryte w naszych zbiorach „tajemnice Wschodu”. W czasie weekendu 14-15 maja wystawa związana była z historią mody. Całość spotkania uświetniła zaprzyjaźniona z Biblioteką grupa Polonia Maior Occidentalis, prezentując wspaniałe stroje z XIII wieku oraz dając chętnym lekcje fechtunku. Z kolei 21 i 22 maja zapraszaliśmy na prezentację zbiorów związanych z „boską grą”, jaką od wieków są szachy. Odbył się także turniej szachowy, w którym wziąć udział mogli wszyscy zwiedzający wystawę. W dniach 28 i 29 maja wystawione zostały rękopisy Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, a także Cypriana

Kamila Norwida. W czasie większości weekendów można było również podziwiać stroje z epoki, w których chodzili pracownicy Biblioteki i Fundacji. W czasie wszystkich weekendów majowych zanotowaliśmy 1900 zwiedzających.

W kolejnych miesiącach – od czerwca do września – prowadzący zajęcia zapoznawali uczestników spotkań z niezwykle ciekawymi dziejami starych druków. Oprócz ciekawych prezentacji i wykładów zatytułowanych „Sztuka starodruku” podziwiano wydania dzieł poetów renesansowych Jana Kochanowskiego i Mikołaja Reja. Natomiast w czasie spotkań konserwatorskich – „Sztuka drukarska i warsztat introligatora od podszewki” – można było dowiedzieć się jak ze zniszczonymi starodrukami postępuje się w pracowni konserwatora zabytków.

Ostatnie trzy miesiące roku 2011 przeznaczone były na prezentację dzieł nowych druków. Bibliotekarze opowiadali o XIX-wiecznej rewolucji w historii książki („Wielka rewolucja czytelnictwa – XIX wiek – kariera książki”), a prelekcje zostały urozmaicone pokazami cennych druków ze zbiorów Biblioteki. Z kolei warsztaty konserwatorskie tego kwartału odpowiadały na pytanie, dlaczego książki z XIX wieku starzeją się szybciej niż starodruki oraz prezentowały sposoby zabezpieczania obiektów XIX-wiecznych. W całym roku 2011 odbyło się 86 spotkań, w których wzięły udział 2444 osoby.

REALIZACJA PROJEKTU – 2012 R.

W roku 2012 ofertę wykładów dotyczących dzieł rękopisu wzbogaciliśmy o kolejne tematy: „Średniowieczna moda ukryta w najstarszych rękopisach”; „Jak napisać XIX-wieczny list?”; „Geografia średniowiecznej Polski ukryta w dziełach Jana Długosza”; „...a Bogu co boskie. Cześć Bogu oddawana na kartach średniowiecznych rękopisów”. Dodatkowo nadal ogromnym zainteresowaniem cieszyły się warsztaty konserwatorskie dotyczące wytwarzania materiałów i narzędzi piśmarnych w wiekach średnich.

Weekendy majowe w roku 2012 to cykl pięciu wystaw tematycznych, którym towarzyszyły ciekawe imprezy towarzyszące. W „Weekend napoleoński” (1-3 maja) pokazywaliśmy unikatowy rękopis jedynej powieści Napoleona z 1795 roku oraz eksponaty sprowadzone z Muzeum w Witaszycach (ryciny, dokumenty, pamiątki związane z kultem Napoleona). Wystawę w dniach 1-2 maja urozmaicił przemarsz i szarże ułańskie w wykonaniu stajni „Rotmistrz” prowadzonej przez Romana Kusza. W „Weekend kulinarny” (5-6 maja) prezentowaliśmy opisy uczt na kartach XVII-wiecznych sztambuchów oraz dawne receptury kulinarne z rękopisów staropolskich. Dodatkowo w niedzielę częstowaliśmy gości potrawami staropolskimi z kaszy i smalcu na pysznym chlebie z piekarni Adama Nowaka. „Weekend podróżniczy” (12-13 maja) – poświęcony był nieodkrytym lądom, egzotycznej florze i faunie, żywiołom oceanu, monumentalnym zabytkom – opisywanych w najcenniejszych książkach ze zbiorów Biblioteki oraz przedstawianych na rycinach i grafikach, głów-

nie z XIX w. Weekend ten połączyliśmy z akcją „Odlotowy Bibliotekarz” – corocznym rajdem rowerowym bibliotekarzy, który kończył się pod Kórnickim Zamkiem. Podczas „Weekendu ze sztuką ogrodów” (19-20 maja) wystawę uświetniły m.in. widoki różnych stylów ogrodowych. Ostatecznie odbył się również weekend romantyczny (26, 27 maja). Wystawy majowe zwiedziło w tym roku 9920 osób.

W miesiącach wakacyjnych 2012 roku zaoferowaliśmy dwa nowe tematy wykładów dotyczące starych druków: „Wakacyjne inspiracje w bibliotece czyli podróż, architektura, rozrywka i łono natury w starych drukach oraz Lucunda Familia Librorum”, „Fascynacje czytelnicze od XV do XVIII”. Zajęcia teoretyczne były przeplatane warsztatami praktycznymi prowadzonymi przez konserwatora Biblioteki – „I Ty możesz stworzyć książkę artystyczną, czyli wierszownik, szynica i strychulec – sekrety dawnych drukarzy i introligatorów”.

Z kolei w ostatnim kwartale roku osoby zainteresowane mogły wysłuchać wykładów: „Wychowanie i kształcenie na baczność – czyli lekcja historii, geografii, przyrody i matematyki w XIX wieku” oraz „Karty pocztowe czyli XIX-wieczna rewolucja korespondencji”. Ogromnym zainteresowaniem cieszyły się, już tradycyjnie, warsztaty konserwatorskie: „Książka XIX-wieczna oczami konserwatora – dowiedz się jak powstawały fotografie i słynne marmurki”. Rok 2012 przyciągnął jeszcze więcej osób niż rok poprzedni – we wszystkich zajęciach, nie licząc weekendów majowych, wzięło udział 3246 osób.

REALIZACJA PROJEKTU – 2013 R.

W pierwszych czterech miesiącach 2013 roku odbyły się następujące zajęcia dotyczące rękopisów ze zbiorów Biblioteki: „Jak ubierała się średniowieczna dama? Co nosił rycerz spod Legnicy? (Europejski ubiór w świetle manuskryptów z XII-XIV w.)”; „Dni pokutne i radość świętowania. Pamiętniki, sztambuchy, imionniki, dzienniki, diariusze, itineraria... czyli zapiski codzienności”. Wszystkie zajęcia z uwagi na trwający remont przyziemi zamkowych odbywały się w jednej z oficyn – Kludynówce.

W ramach weekendów majowych zaproponowaliśmy pięć ciekawych spotkań, po raz kolejny urozmaiconych imprezami towarzyszącymi. W dniach 1-3 maja uczciliśmy 150. rocznicę wybuchu powstania styczniowego. Pierwszego dnia wystawy goście, którzy przyjechali podziwiać zbiory Biblioteki, mogli obejrzeć inscenizację jednej z bitew powstania styczniowego odegraną przez stajnię „Rotmistrz” według scenariusza przygotowanego przez Romana Kusza. Z kolei 4-5 maja odbył się weekend „żydowski”. Na wystawę złożyły się zbiory Biblioteki Kórnickiej oraz Muzeum Narodowego w Poznaniu, a jej otwarcie zostało uświetnione koncertem muzyki żydowskiej. Całości spotkania towarzyszyła prezentacja filmu przygotowanego przez Janusza Sidora, a sfinansowanego przez Fundację Zakłady Kórnickie – „Okrucy wspomnień” – przypominającego dzieje kórnickich Ży-

Fot. 1 – Akt nadania starostwa lełowskiego Stanisławowi Lubomirskiemu przez Zygmunta III Wazę w 1620 r. prezentowany podczas weekendu „Piękno i unikatowość rękopisu na przestrzeni wieków”, fot. Grażyna Pietrzak

Fot. 2 – Zszywanie książek przez uczestników warsztatów „Sztuka drukarska i warsztat intrologatora od podszewki”, fot. Grażyna Pietrzak

dów. Z kolei w dniach 11-12 maja odbył się weekend poświęcony 160. rocznicy urodzin Władysława Zamoyskiego. Dodatkowo do zwiedzania wystawy zachęcali goście górale, którzy częstowali oscypkiem i uczyli jak w tradycyjny sposób w czasach Zamoyskiego wyrabiano masło. Spotkanie to było kolejną okazją do prezentacji nakręconego w roku 2012 filmu „Władysław hrabia Zamoyski – Pan z Wielkopolski – władca Tatr”. W sobotę odbyła się też druga już w Wielkopolsce edycja akcji „Odjazdowy bibliotekarz” – tym razem rajd zakończony pod zamkiem w Kórniku poświęcony był ostatniemu właścicielowi Biblioteki. Z kolei „Weekend za furta klasztorną” (18-19 maja) urozmaicony został wystawą rzeźb autorstwa Marii Gierczyńskiej. Tradycyjny już weekend romantyczny (25-26 maja) odbył się przy akompaniamencie muzyki granej przez Jana Nowowiejskiego, syna Feliksa. Wszystkie weekendy majowe przyciągnęły w tym roku 4055 osób.

Od czerwca do sierpnia w ramach cyklu „Biblioteka otwarta” odbyły się weekendy tematyczne ze starymi drukami, a we wrześniu i w październiku zakończyliśmy projekt „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie” prezentujący najnowsze dzieje książki.

Należy podkreślić, iż w ten ogromny projekt włączyli się pracownicy prawie wszystkich bibliotecznych działów. Wiele wysiłku kosztowało przygotowanie zarówno zajęć merytorycznych, jak i obsługi, organizacji transportu czy ochrony wystaw. Wszystkie zaplanowane zajęcia odbyły się w wyznaczonych terminach, a pracownicy wykazywali się dużym zaangażowaniem i sumiennością w pełnienie powierzonych im zadań. W ciągu trzech lat trwania projektu z naszej oferty skorzystało ponad 23 tysiące osób.

Projekt od początku cieszył się dużym zainteresowaniem, szczególnie wielkopolskich szkół i bibliotek. Poszczególne zajęcia i wystawy nagrywane były przez TVP Poznań oraz przez Wielkopolską Telewizję Kablową. Na potrzeby projektu rozwinęliśmy również cykl audycji w radiu Emaus. Raz w tygodniu nagrywamy program „U Tytusa w bibliotece”, w którym informujemy o bieżących wydarzeniach oraz zapowiadamy nadchodzące spotkania.

Zajęcia z technologii tworzenia średniowiecznego rękopisu zostały zaprezentowane w czasie Targów Książki, które odbywały się na terenie MTP w dniu 17 marca 2013 roku. Otrzymaliśmy również zaproszenie do udziału w Festiwalu Nauki i Kultury, gdzie 9 kwietnia 2013 roku wygłoszony został wykład o skarbach Biblioteki Kórnickiej oraz prezentowano warsztaty „Papier czerpany na sicie i atrament z liści dębu – sztuka tworzenia średniowiecznego rękopisu”. Zajęcia te reklamowały również cały projekt w czasie Kórnickich Dni Nauki, które odbyły się w dniach 23-24 kwietnia 2013 roku. Już w tej chwili trwają prace nad napisaniem kolejnego wniosku, który pozwoliłby na dofinansowanie kolejnych spotkań z cyklu „Weekendy w Bibliotece Kórnickiej”.

Magdalena Biniaś-Szkopek